

4. SYMPOZIUM O PŘÍPRAVĚ A KLINICKÉM POUŽITÍ TKÁŇOVÝCH TRANSPLANTÁTŮ A 3. MEZINÁRODNÍ SETKÁNÍ SPECIALISTŮ TKÁŇOVÝCH BANK

Pplk. MUDr. Leo KLEIN

Vojenská lékařská akademie JEP, Hradec Králové
(náčelník: plk. doc. MUDr. Josef Fusek, CSc.)

Společnost hematologie a krevní transfúze NDR a její Sekce transfúze a transplantace uspořádaly ve dnech 23.–25. ledna 1990 v Rostoku v NDR 4. symposium o přípravě a klinickém použití tkáňových transplantátů spojené s 3. mezinárodním setkáním specialistů tkáňových bank. Za účasti více než 100 odborníků bylo předneseno 65 sdělení. Kromě lékařů z NDR vystoupili v jednání účastníci z ČSSR, Dánska, Japonska, Maďarska, NSR, Rakouska, SSSR, Švédska, USA a Západního Berlína. Z pozvaných přednášejících se omluvili autoři z Polska a Bulharska. Kongresovými jazyky byly němčina a angličtina.

Přednášky byly sestaveny do tematických celků, které zahrnovaly: komplexní činnost tkáňových

bank, fyziologii kostí a osteogeneze, otázky transplantace kostí, transplantace měkkých tkání. Samostatný blok byl věnován kryokonzervaci tkání.

V úvodní tematické skupině byl podán přehled současného stavu technologie získávání, zpracování a uchovávání nejrozličnějších druhů tkáňových transplantátů. Činnost tkáňových bank je velmi obsáhlá a zaměřuje se na práci se všemi druhy tkání lidského organismu. V NDR bylo např. od založení Ústřední tkáňové banky v Berlíně (Charité) v r. 1956 do konce r. 1989 zpracováno více než 170 000 alogenních a xenogenních tkáňových štěpů, z nichž bylo v klinické praxi použito přes 130 000 ve více než 300 zdravotnických zařízeních země. Ve způsobu získávání a zpra-

cování štěpů byly prezentovány dva základní přístupy. První, uplatňovaný v NDR, je odběr neaseptický s následnou sterilizací (Matthes, Thierbach). Při řešení otázek sterilizace štěpů se hledají takové účinné látky, které jsou schopny sterilizovat tkáň na povrchu i uvnitř tak, že ničí bakterie, viry i plísň. Přitom nesmí nepříznivě ovlivnit základní biomechanické a biochemické vlastnosti štěpu. O dobrých zkušenostech se sterilizací pomocí kyseliny peroctové referoval von Versen (NDR). Druhým přístupem, který uplatňuje Tkáňová ústředna v Hradci Králové, je paralelní rozvoj aseptického způsobu odběru i přípravy štěpů a následná sterilizace gama zářením či etylenoxidem. Tento postup klade nároky na pečlivou sérologickou kontrolu dárce (HBsAg, HIV), mikrobiologické testování, speciální metody k odstraňování zbytků chemických činidel ve štěpech. Důležité jsou též aspekty organizační, kam patří otázky tvorby zásob, respektive odhadu spotřeby štěpů, např. kolísání použití kožních transplantátů při léčbě popálenin (Měřička, Vávra).

V dalších blocích přednášek se hovořilo o teoretických základech zpracování kostních štěpů, fyziologii kostních změn po aplikaci těchto štěpů. V experimentálních i klinických pracích byly studovány vlastnosti kostní matrix (Aspenberg, Švédsko; Hvid, Dánsko). V mnoha sděleních a bohaté diskusi se vyměňovaly názory na otázky osteogeneze, osteokondukce a osteoindukce. Je možno říci, že obecným trendem je zvýšené používání kostních štěpů demineralizovaných, respektive upravených dle Urista, nebo přímé použití demineralizované kostní matrix (DBM). Dobré zkušenosti ortopedicko-traumatologické s užitím demineralizované kompakty přednesl Drake (SSSR). Takto upravenou spongiózu v léčbě periodontitidy použil Dřížhal (ČSSR) a kostní matrix např. Denner, Thielicke (NDR). Konfrontaci těchto druhů štěpů s užitím dalších materiálů k náhradě kostní tkáně (směs kolagenu a apatitu, hydroxylapatit a trikalcium-fosfát) provedl Katthagen (NSR).

Zásadní přednášku s výkladem různých možností konzervace štěpů pro klinické použití na základě bohatých experimentálních i klinických zkušeností přednesl Schweiberer (NSR). „Ideální“ kostní štěp by měl být sterilní, osteogeneticky účinný, měl by stimulovat přestavbu kosti příjemce a přitom nesmí působit antigeně. Při řešení defektů dlouhých kostí (po úrazech, po operacích tumorů) je nutné provedení osteosyntézy, např. zevními fixátory, k zajištění stability a klidu pro vhojení kosti a přemostění defektu. Tyto postupy byly s úspěchem použity u dospělých i u dětí (Riedel, Haynert, NDR; Schnettler, NSR).

V tematickém bloku o transplantaci měkkých tkání se řada přednášek zabývala řešením dočasné náhrady kožního krytu u popálenin. Instruktivní sdělení s vymezením sféry indikací pro klinické použití kožních alotransplantátů u popálených přednesl Kósa (Maďarsko). Podobný léčebný postup s využitím alogenních štěpů konzervovaných glycerolem používá Bruck (Záp. Berlín). Tyto aloštěpy se v 11 případech dlouhodobě přihojily na 3–6 měsíců, aniž by došlo k jejich rejekci. Schubert (NDR) referoval o dlouholetých dobrých zkušenostech s primárním krytím popálených ploch u dětí pomocí lyofilizovaného amnia. Obrovský nárůst spotřeby dočasných kožních krytů při mimořádných událostech dokumentoval Mavlutov (SSSR) na zkušenostech po zemětřesení v Arménii a výbuchu plynu na železnici u města Ufa. Jejich laboratoř do 5 dnů po katastrofě připravila 30 m² xenotransplantátů.

Z dalších měkkých tkání se využívaly k transplantacím např. cévy u A-V píštělí u chronicky dialyzovaných pacientů, aortokoronárních bypassů (Naundorf, NDR). Zajímavé bylo sdělení o využití fascia lata k extraartikulárnímu zpevnění u jednoduché i složité instability kolenního kloubu (Paul, NDR). Při aplikaci štěpů z dura mater se prosadily nové patentované postupy konzervace, které zajišťují dobrou poddajnost tkáně a nový způsob adjustace v průhledných obalech (Klein, ČSSR; Vock, NDR).

Souhrnné přednášky o vzniku a vývoji oboru získávání, zpracování a uchovávání tkáňových štěpů přednesli Klen, ČSSR a Sumida, Japonsko. Jeden z dalších perspektivních směrů vývoje pak byl naznačen ve sděleních o transplantaci pankreatu. Tyto zatím experimentální práce mohou v budoucnu přispět k řešení problému léčby cukrovky.

Závěrem je možno konstatovat, že kongres proběhl na vysoké odborné i společenské úrovni. Množství přednášek a bohatá diskuse vytvořily přehledný obraz současného stavu oboru. Vysoce pozitivně je třeba hodnotit účast klinických pracovníků, neboť konfrontace teoretických, technologických a klinických zkušeností je ku prospěchu oběma stranám a tím především nemocným. Tradičně přátelská atmosféra přispěla k zdárnému průběhu jednání, a dokumentovala tak správnost prolínání různých medicínských oborů a disciplín. Příští setkání odborníků tkáňových bank se uskuteční v červnu 1991 v Ufě v SSSR. Jedním z hlavních témat bude spolupráce tkáňových bank a klinických oborů při zdravotnickém zabezpečení hromadných katastrof, tedy téma vysoce aktuální i pro vojenské zdravotnické služby.